

Mirka Hartikainen

Tiellä

Teatteri-ilmaisunohjaajan askeleita Nepalissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Teatteri-ilmaisunohjaaja

Esittävä taide

Opinnäytetyö

Päivämäärä

Tekijä Otsikko	Mirka Hartikainen Tiellä
Sivumäärä Aika	29 sivua + 2 liitettä 16.5.2013
Tutkinto	Teatteri-ilmaisunohjaaja
Koulutusohjelma	Esittävä taide
Suuntautumisvaihtoehto	Teatteritoiminnan suuntautumisvaihtoehto
Ohjaaja	Yliopettaja Helka-Maria Kinnunen
<p>Tämä opinnäytetyö on omakohtainen matkakertomus siitä, minkälaisia haasteita teatteri-ilmaisunohjaaja kohtaa toimiessaan Nepalissa vieraassa kulttuurissa. Opinnäytteessä pohditaan kahden erilaisen teatterikäsityksen kohtaamista, ja siitä heränneitä ajatuksia. Teksti on reflektovaa, ja pääasiallisena lähteenä käytetään päiväkirjamerkintöjä. Opinnäytetyö päättyy pohtimaan Nepalissa työskentelemisen ja kansainvälisen teatterityön jatkomahdollisuuksia. Opinnäytetyö sisältää myös kuvamateriaalia Nepalista.</p>	
Avainsanat	Nepal, kansainvälinen vaihto, teatteri, improvisaatio

Author(s) Title	Mirka Hartikainen On the road
Number of Pages Date	29 pages + 2 appendices 16 June 2013
Degree	Drama instructor
Degree Programme	Bachelor of arts
Specialisation option	Theatre work orientation
Instructor(s)	Helka-Maria Kinnunen, Principal Lecturer, Doctor of Arts (Theatre and Drama)
<p>This thesis is a subjective travel journal about the challenges a drama instructor might come across in an unfamiliar culture in Nepal. It also considers the encounter of two different perceptions of theatre work and the thoughts arising from it. The writing is reflective and the main source of material is the drama instructor's journal. The conclusion of the thesis is the speculation of the possibility of international theatre work and the continuance of working in Nepal. It also includes photo material from Nepal.</p>	
Keywords	Nepal, international exchange, theatre, improvisation

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Rituaalien maa	2
3	Työharjoittelupaikkani Aarohan Gurukul	4
4	Työpajan opetussuunnitelma	8
5	Päiväkirjamerkinnot ja reflektiota	9
6	Mitä opin teatteri-ilmaisunohjaajan työstä	24
7	Jatkoa yhteistyölle	25
8	Loppupäätelmä	26
	Lähteet	29
	Liitteet	
	Liite 1. Lista leikeistä ja harjoitteista	
	Liite 2. Työpajan runko	

1 Johdanto

Aloitin Metropolian esittävän taiteen linjalla teatteri-ilmaisunohjaajan koulutuksen yhtenä tärkeimmistä unelmistani päästä opintomatkalle toiseen maahan. Ajattelen, että kahden erilaisen kulttuurin välillä tapahtuu aina kiinnostavaa oppimista ja että eri kansallisuuksien välinen yhteistyö tulee jatkossa yhä tärkeämmäksi.

Mikä merkitys kansainvälisellä vaihdolla siis oikein on? Mitä voimme ymmärtää vieraan kulttuurin tarpeista? Voiko esim. kehitysmaassa työskentelemisellä olla jotain annettavaa teatteri-ilmaisunohjaajalle? Omien rajojen rikkominen houkutti. Opintojeni neljäntenä vuonna haaveeni toteutui ja lähdin työharjoitteluun Nepaliin.

Keskeisin tavoitteeni oli luoda pysyvä suhde maidemme välille. Toiveeni oli löytää hyvä yhteistyökumppani. Matka oli myös mahdollisuus arvioida ammatillista osaamistani.

Matkalla ollessani osallistuin yhteensä neljään erilaiseen teatterityöpajakokonaisuuteen.

Keskityn tässä kertomuksessa työpajaani Hatsinjassa, koska se oli pisin ja haastavin. Kerron mitä suunnittelin tekeväni, miten se toteutui ja minkälaisia asioita opin.

Toivon että lukija saisi jonkinlaisen käsityksen Nepalilaisesta kulttuurisesta rikkaudesta. Kerron hieman taustaa myös työharjoittelupaikastani Aarohan Gurukulista. Esittelen lyhyesti myös opetussuunnitelmani.

Pääpaino on päiväkirjamerkinnöissäni ja siinä, mitä opin itsestäni, ja teatteri-ilmaisunohjaajan työstäni. Lopussa kerron jatkosuunnitelmistani.

Pyrin ymmärtämään, mitä minulle oikein tapahtui. Kirjoittaminen on ollut tuskallista. Kokemus oli valtava ja se muutti minua. Siitä on vaikeaa kertoa. En aio yrittää jakaa kaikkea, mutta jotain siitä, mitä teatteri-ilmaisunohjaajan työstä opin, pyrin kirjoittamaan auki.

Tässä matkakertomuksen muotoisessa opinnäytteessä pääasiallinen lähteeni on omat päiväkirjamerkintäni. Kirjoitin matkapäiväkirjaa, työpäiväkirjaa ja blogia. Lisäksi kuvasin ja äänitin paljon.

2 Rituaalien maa

Nepalilainen kulttuuri on täynnä esittävää perinnettä. Pohja esittävälle taiteelle löytyy rituaaleista ja myös arkkitehtuurilla on tässä tärkeä osa. Esimerkkinä kerron Kumarin tarinan.

On uskottu, että keskiajalla Kathmandun (juontuu sanasta puinen talo) kuninkailla oli valta tavata jumalatar Taleju ja kysyä tältä neuvoa. Yksikään nainen ei kuitenkaan saanut häntä nähdä, muutoin jumalatar jättäisi kaupungin. 1500-luvun lopussa väistämätön tapahtui, kun kuningas Trailokya Malla oli hallitsijana. Hän pelasi noppaa Talejun kanssa, kun hänen tyttärensä sattui vahingossa huoneeseen. Tämä tuhosi ainutlaatuisen suhteen, eikä kuningas tiennyt, kuinka päästä takaisin jumalattaren suosioon. Jonkin ajan kuluttua Taleju ilmestyi hänelle unessa ja määräsi kuninkaan valitsemaan nuoren neitsyen Shakya yhteisöstä edustamaan hänen valtaansa maan päällä. Vieläkin olemassa oleva Kumarin temppeli rakennettiin 1700-luvulla kuningas Jai Prakash Mallan toimesta. Hän uskoi Kumari Tantraan, jonka mukaan neitsyelle rakennettu palatsi antaa jumalaisia siunauksia, eikä silloin yksikään vihollinen voisi tuhota temppelin perustajaa. Kuningas näki unta, että hänen hallintakautensa pidentyisi 12 vuodella, jos hän järjestäisi Talejun ilmentymän Kumarin kunniaksi juhlan. Yhä edelleen lokamarraskuussa Kumari asettuu kärryihin, joita kuljetetaan Kathmandun kaduilla. Hänen perässään matkustaa toisilla kärryillä kaksi poikaa, jotka edustavat viisauden jumalaa Ganeshaa ja sodan jumalaa Bhairavaa. Heidät valitaan myös Shakya yhteisöstä. Siddharta Gautama syntyi Shakya yhteisöön, ja siksi Kumari on Buddhalaisille tärkeä. Hindut taas uskovat hänen olevan Talejun edustaja. Molempien uskontojen symbolisia kuvioita löytyy Kumarin temppelistä. Kumari edustaa valtaa, ja hänen värinsä on punainen –sama kuin papistolla hindulaisuudessa ja buddhalaisuudessa. Näin ollen temppeli on molemmille tärkeä. Tämä elävä jumalatar on 5–12-vuotias ja asuttaa palatsia jumalattareksi puettuna, ilmestyen satunnaisesti ikkunaan. Hänet vapautetaan tehtävistään ensimmäisten murrosiän merkkien tullessa ja uusi Kumari valitaan. Tämä perinne on siis yhä voimassa. (Sharma 1997, s.13-15)

Aikanaan myös kuninkaat saattoivat esiintyä osana rituaaleja. Ne olivat valtaa voimistavia tai siirtymäriittejä vuoden kiertokulkuun liittyen ja sisälsivät tanssia ja laulua. Näitä kansa pääsi katsomaan ja niitä esitettiin esim. Kathmandu Durbarissa ja Patan Durbarissa (usean temppelin muodostamia aukioita.) Kuninkaat ovat päässeet Nepalissa aina helposti hengestään, ja lopulta he eivät tulleet enää kansan pariin. Heillä oli oma hoviteatterinsa.

Kuva 1. Erilaiset kulkueet ovat tavallinen näky. Kuva: Iika Hartikainen

Katukulttuuri pysyi kuitenkin voimissaan ja jatkuu edelleen. Helmikuussa pääsin seuraamaan Newarijuhlaa Pataniin. Dipankara juhlassa kannetaan lähes kaksimetrisiä kullattuja ja koristeltuja Buddhan patsaita pitkässä kulkueessa. Näitä patsaita oli yli sata. Tapahtumaa oli seuraamassa tuhansia ihmisiä ja juhla jatkui 2 päivää. Olin onne-

kas, sillä minulle kerrottiin että Newarit suorittavat tämän rituaalin vain joka 12. vuosi. Newareilla on paljon esittäviä kulkueita, useimmiten kadulla tulee vastaan hyvin nuorista koostuva orkesteri, jota muutama vanhempi henkilö johtaa. Näin varmistetaan perinteiden siirtyminen sukupolvelta toiselle.

Muita juhliin ja riitteihin liittyviä esittäviä piirteitä ovat klassiset ja kansan tanssit sekä eläimien uhraaminen. Näiden esitysten tehtävänä on vahvistaa yhteenkuuluvuutta, rytmittää vuotta ja ylläpitää ja kunnioittaa historiallista ja kulttuurista tietoutta.

Esitän tämän tarinan esimerkkinä, koska ihan tavalliselle suomalaiselle teatterillemasunohjaajalle tämä kaikki oli hyvin hämmästyttävää uutta ja outoa. Rituaalit ja esittävät kulkueet olivat erottamaton osa arkipäivää, enkä ole kokenut tällaista missään muualla. Erilaiset uskomukset elävät vahvasti edelleen ja vaikuttavat ihmisten toimintoihin.

3 Työharjoittelupaikkani Aarohan Gurukul

Ensikontaktin sain lähettämällä sähköpostia kathmandulaiseen ammattiteatteriin nimeltä Aarohan Gurukul. Ystäväni Anttu Rantala Masalan nuorisoteatterista oli nähnyt Nepalissa heidän esityksensä, ja oli hyvin vaikuttunut heidän työstänsä. Hänen avullaan saatoin saada paikasta toisen käden tietoa.

Aarohanin perustaja Sunil Pokharel (1963) on keskeinen henkilö maansa nykyteatterin kehityksessä. Uransa alusta lähtien 1978 hän on jatkuvasti työskennellyt teatterissa näyttelijänä, ohjaajana, lavastajana, koreografina ja organisoijana. Hän oli kiinteässä yhteydessä katuteattereihin aina vuoteen 1982 asti, jolloin hän erkani perustaakseen oman ryhmänsä. Teatteriryhmä sai nimen Aarohan (tarkoittaa kiipeämistä).

Pokharel valmistui teatterikoulusta (National School of Drama) 1987. 2003 Sunil Pokharel ja hänen Aarohan-teatteriryhmänsä aloittivat historiallisesti tärkeän työn. Hän perusti Nepalin ensimmäisen draamakoulun nimeltä Gurukul, joka seurasi intialaisen tradition kisälliperinnettä. Siitä siis nimi Aarohan Gurukul, teatteri ja teatterikoulu yhdessä.

Taiteilijat työskentelivät Pokharelin ohjauksen alaisina ja rakensivat 200-paikkaisen teatteritalan, jonka nimesivät yhden ensimmäisen nepalilaisen modernistin Balakrishna

Saman (1902–81) mukaan. Muutamaa vuotta myöhemmin saman teatterin yhteyteen perustettiin suurempi 400-paikkainen esiintymistila, joka nimettiin Gopal Prasad Rimalin (1918–1973) mukaan. Tontilla komeili näiden kahden kirjailijan näköispatsaat. Aarohan Gurukulin toimitilojen yhteyteen kuului myös kaksi vierashuonetta, kirjasto ja video/audiohuone. Näin he loivat paikan joka houkutti teatterityöntekijöitä valmistamaan esityksiä, ja joka oli symbolisesti tärkeä vaihtoehtoinen tila vapauden kaipuiselle nuorisolle ja älymystölle, etenkin siksi että toiminta ei ollut valtion rahoittamaa. Tämä takasi oikeuden taiteelliseen ja poliittiseen vapauteen.

Kuva 2. Gopal Prasad Rimalin patsas Gurukulin pihalla. Kuva: Iika Hartikainen

Aarohan Gurukul on ollut myös aktiivinen kansalaistoiminnassa ja tietoisuuden levittämisessä kansan keskuudessa. He olivat mukana mm. Nepalin toisessa kansannousussa. Vapaustaistelijat järjestivät tapaamisen Aarohanilla 12.4.2006. Autokraattinen hallitus keskeytti tilaisuuden piesten teatterityöntekijöitä, kirjailijoita ja taiteilijoita pampuin.

Lopuksi he avasivat tulen, mutta kukaan ei saanut osumia luodeista. Ryhmä on jalkautunut myös mustan laatikon ulkopuolelle. T.I.E. (Theatre in education eli draama ja teatteri opetuksessa) projektit tähtäävät kansan tietoisuuden lisäämiseen. Nepalissa oli kehitteillä lakimuutos, jonka mukaan poliisi saisi pidättää kenet tahansa 90 päiväksi ilman syytä. Ryhmä lähti kaduille ja onnistui muuttamaan yleistä mielipidettä niin, että lopulta lakimuutos hylättiin.

Ryhmä on tehnyt forumteatteriesityksiä ja kouluttaneet uusia ryhmiä ympäri Nepalia. Aarohanin näyttelijät saivat itse oppinsa suoraan Augusto Boalilta ja myöhemmin hänen pojaltaan. Viimeisimpänä projektina he keräsivät ehdotuksia uuteen perustuslakiin (joka on ollut tekeillä 90-luvulta lähtien) ja saivat laadituksi yli sata kohtaa. Ehdotelma ojennettiin silloiselle hallitukselle.

Suuri yleisö on epäillyt että näitä projekteja tehdään yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa rahoituksen vuoksi. Totta on että osaltaan nämä hankkeet ovat mahdollistaneet teatterin toiminnan jatkumisen. Yhteistyökumppanit ovat olleet ensiarvoisen tärkeitä jo pelkästään tilojen vuoksi. Joitain tahoja mainitakseni ovat ranskalainen ja venäläinen kulttuurikeskus (jossa itsekin pidin kerran harjoituksia Shailee teatterin kanssa). Aarohan Gurukul on tehnyt pitkään yhteistyötä myös Tanskan ja Norjan kansallisteattereiden kanssa.

Soveltava taide on saanut myös paljon kritiikkiä teatterintekijöiden puolelta. Moni kokee taiteen tekemisen tärkeämpänä. Hyvien näytelmien tekemisen katsotaan olevan teattereiden ensiarvoinen tehtävä.

Yksi Aarohanin toimintamuodoista oli järjestää näytösten jälkeen keskustelutilaisuuksia. Näissä heränneet ehdotukset ja ajatukset kirjattiin ylös. Tämä käytäntö oli omiaan houkuttamaan teattereihin kirjailijoiden eliittiä. Yleisöllä oli valta vaikuttaa nähtyihin esityksiin.

Abhi Subedi (1945) kertoo kirjassaan *Nepali theatre as I see it*, keskustelleensa suoraan näyttelijöiden kanssa heidän toiveistaan. Ryhmä saattoi pyytää häneltä tekstiä jostakin erityisestä aiheesta, tai Subedi saattoi kirjoittaa jokaista näyttelijää erikseen silmällä pitäen uuden käsikirjoituksen. (Subedi 2006. s.162)

Aarohan Gurukul vuokrasi maata, johon teatterin tilat olivat rakennettu. Saapuessani Kathmanduun helmikuussa 2012 tilanne oli muuttunut radikaalisti. Maanomistaja oli purkanut vuokrasopimuksen ja teatterin tilalle oli nousemassa kerrostalo. Joka kerta vieraillessani Aarohan Gurukulilla purkutyöt olivat edistyneet vääjäämättä. Vieläkin näyttelijät kirjailijat ja opettajat kokoontuivat pihamaalla keskustelemaan teen äärellä. Ryhmälle kokemus oli lähes traumaattinen. Yhteistä kotia kaivattiin ja osa entisistä oppilaista oli ryhtynyt uuden teatterirakennuksen suunnittelutyöhön. Sunil Pokharelia ei näkynyt ensimmäiseen kahteen kuukauteen ja hänen terveydentilansa kerrottiin olevan huono.

Aarohan Gurukulin tuotannosta ja julkaisuista vastaava Jeebesh Rayamajhi oli kontaktihenkilöni ja apuna suunnittelussa sekä matkajärjestelyissä. Hän ehdotti minulle kolmea vaihtoehtoista paikkaa työpajaa varten: itäinen Terai, läntinen Terai tai lännessä sijaitseva Jumla, johon päädyin. Rajkumar Pudasaini (näyttelijä, kouluttaja ja valomies) nimettiin työparikseni ja Jumlan yhdyshenkilöksi Deependra Uppaday.

Kuva 3. Rimalin mukaan nimetty ja nyt tyhjäksi jäänyt teatterisali. Ensi kerran vieraillessani Gurukulilla täällä pidettiin vielä harjoituksia. Kuva: Iika Hartikainen

4 Työpajan opetussuunnitelma

Lähtökohtani oli opettaa minulle tuttua teatteriperinnettä ja oppia itse nepalilaisesta kulttuurista.

Oma teatterikäsitykseni perustuu vahvasti improvisaatioon, etenkin siten kuin Keith Johnstone on sen esitellyt. Improvisaation harjoittamisen aloitin 1994 Tikkurilan Teatterissa. Minua viehätti kuinka improvisaatiossa ollaan hetkessä juuri sellaisina kuin olemme, mutta emme "omana itsenämme" vaan "jonakin toisena".

Yleisön osallisuus vaikuttaa myös vahvasti siihen mitä lavalla nähdään ja koetaan. Improvisoijan työkaluja ovat kehonkieli mukaan lukien mimiikka ja tanssi, äänenkäyttö, soitto- ja laulutaito, tunne- ja itseilmaisuus, omat ja yleisön aiheet sekä mielikuvitus ja rohkeus. Näiden työkalujen on tarkoitus auttaa esiintyjää luomaan erilaisia hahmoja, tiloja ja tunnelmia.

Teatterikäsitykseni mukaan esiintyjä voi toimia omista lähtökohdista ja impulsseista, mutta niin että pyrkii aina muuttamaan jotakin omassa arkiolemuksessaan tai arkitajunnassaan.

Ryhmä itse oli toivonut oppivansa näyttelijän taitoa, joten ajattelin improleikkien olevan hyvä reitti teatterin maailmaan. Improvisaatio voi olla myös sanatonta, joten se tuntui sitenkin turvalliselta vaihtoehdolta. Esittelin suunnitelmani Jeebeshille ja Rajkumarille ja heidän mielestään se kuulosti hyvältä.

Kuulin tuolloin että ryhmä on tehnyt elokuvan ja sain idean Taikalamppu-metodin käyttämisestä. Siinä elokuvat kuvataan videokameralla, niin että jokaiselle ryhmälle varataan 10 min videonauhaa. Esimerkiksi puolitoista tuntia voi käyttää improvisointiin, ideointiin, kehittelyyn ja tarinoiden esittelemiseen. Toinen puolitoista tuntia käytetään kameran ja käskyjen opetteluun, kuvaamiseen ja valmiiden töiden katsomiseen. (Opi lisää www.kulttuurivalve.fi)

Ajattelin että ryhmälle olisi mahtava tilaisuus saada nähdä itsensä filmillä ja kenties soveltaa jotain työpajassa oppimaansa.

Työpajan suunnitelman rungon tein englanniksi miettien miten voisin selittää improharjoitteita ja leikkejä helpoiten. Keräsin myös nepalin sanastoa teatteriin ja tekemiseen

liittyen. Tarkempi lista opetussuunnitelmani harjotteista ja työpajarungosta löytyy liitteestä 1 ja 2.

5 Päiväkirjamerkinnot ja reflektiota

Päivämäärillä varustetut merkinnot ovat suoria otteita matkapäiväkirjastani ja työpäiväkirjastani ja ne ovat kursivoidulla tekstillä. Väleissä kommentoin kokemuksia ja avaan tekemiäni harjoitteita.

11.4. Jumla-Nuwakot-KTM

Didi lähti eilen kahden pojan kanssa noutamaan Rajia Gurukulilta. Raj ja didi heivattiin valtavan kokoiseen vihreään dösään ja koska matka oli pitkä heillä oli hyvin aikaa tutustua. Bussissa oli suuresta koosta huolimatta ahdasta, mutta yön pimetessä he vihdoin nukahtivat. Didi heräsi parin tunnin päästä rysäykseen. Kuski hajotti tuulilasia ja siinä kaikki odottelivat kun tie peittyi lasimurskaan. Matka jatkui ja unikin tuli. Se keskeytyi kuitenkin taas pian rytinään. Tällä kertaa se oli ukkonen. Kuski ajoi nyt siis saateissa ilman tuulilasia. Didiä hieman arvelutti, mutta väsymys vei voiton kipeytyneistä lihaksista huolimatta. Kolmannella kerralla kun bussi pysähtyi sisään talutettiin vanhempi nainen, jonka kasvot olivat veriset ja turvonneet. Hänet laitettiin istumaan didin ja Rajin edessä olevalle penkille. Ilmeni, että nainen oli ollut keskellä tietä, eikä tiennyt mihin väistyä. Niinpä hän oli käynyt makaamaan maahan, mutta bussi jonka alta hänet noudettiin oli runnellut kasvot pahasti. Didi koitti muistella ensiapukurssia, jonka oli käynyt viitisen vuotta sitten. Nuori poika näytti kuitenkin pitävän naisesta hyvää huolta, joten kun ei muutakaan osannut didi päätti rukoilla. Tunnin tai jonkin määrittämättömän ajan jälkeen uni vei kuitenkin taas voiton. Matka Jumlaan oli rankka.

Suomen suurlähetystön matkustustiedote kertoo seuraavaa:

” Poliittinen tilanne epävakaa. Mielenosoitukset ja lakot mahdollisia. Joukkokokoonnutuksia syytä välttää. Tieverkosto kärsii vuosittain monsuunisateiden aiheuttamista maanvyörymistä, joiden korjaustyöt kestävät pitkään. Erityisesti linja-autojen turvallisuustaso on huono ja onnettomuudet ovat yleisiä. Bensan huonosta saatavuudesta johtuen liikkuminen saattaa ajoittain hankaloitua.” (Suurlähetystö)

Vaikka luin matkustustiedotteen ennen lähtöäni, en ollut kovinkaan huolissani. Miten monta onnettomuutta voi yhden bussimatkan aikana sattua?

Huomasin että vaaran tuntu oli usein läsnä. Esimerkkinä voisin mainita vaikka kaksi pommia, jotka räjähtivät Kathmandussa. Toinen räjähti öljy-yhtiön edustalla ja tappoi kolme ihmistä. Janakpurissa (Kathmandun kaupunginosa) haavoittui 26 ihmistä ja neljä kuoli -yksi heistä oli näyttelijä. Lentäminen on ainoa tapa päästä Jumlaan, ja koska myös lentokoneonnettomuudet ovat yleisiä Nepalissa, olin ajoittain kauhuissani.

13.4.

Aamulähtö Jumlasta ja kylmiltään trekkaamaan. Jo tunnin jälkeen mulle kävi hyvin selväksi missä kunnossa oikein oon. Jumla~2400m & vuori~3200m siis kilsan verran korkeammalla, mutta jyrkkää ylämäkeä suurin osa. Seurue ei ensin tajunnut miten huonoks mä menin, mut kun pysähdyttiin lounaalle mä olin kuin hukkuva. (H.A.S. Accute high altitude sickness.) Luulin kuolevani. Lounaspaikassa oli hauska mies, joka loihe laulamaan. Mäkin lauloin sille & kun me lähdettiin & se huomasi kuinka rankkaa mulla on, niin se kanto mun laukkua hyvän matkaa.

Kuva 4. Tuntemattomat ystäväystyvät laulaen. Kuva: Rajkumar Pudasaini

Kuva 5. Ram perheineen, jolta sain nimen Chuttkali (tarkoitta piestyä Kalia tai pientä liskoa.) Kuva: Rajkumar Pudasaini

Kuva 6. Lapsista oli hauskaa olla kuvattavana. Kuva: Rajkumar Pudasaini

14.4.12

Eka workshop päivä meni mun osalta vähän ohi. Tarkkailin ja jaoin tauolla karkkia. Päätin etten hätäile. Se videoproggis taitaa kannattaa tehdä, koska nää on duunannu kokopitkän. Siinä olikin aika mittava urakka armeijakohtauksineen ja räjähdysineen. Mun metodi viekin toiseen suuntaan -mahdollisimman pieneksi, kevyeksi ja nopeaksi. Mmm... lihaksia jomottaa ihan pirusti -olisimpa huomenna jo terve.

14.4.12 (Työpajan aikana kirjoitettua havainto)

Rajkumar ottaa tilanteen haltuun, muttei kerro mulle mitään. 2 vanhinta miestä, jotka olivat 2 tuntia myöhässä puhuvat pitkään. 2 tyttöä ja nuorempi poika on silminnähdessä kyllästyneitä, kunnes tulee onneksi heidänkin vuoro. (Puhutaan heidän näytelmästä Gurukulilla.) Deependra ja Rane ovat poissa -missä? → Tulivatkin myöhässä. Sovitaan aikatauluista, Raj antaa tehtäväksi miettiä miehiä, naisia, rituaaleja, ammatteja. Me mennään lounaalle ja takas tullessa Raj puhuu pitkään. Viimeksi leikki. <3 CHOTKALI

"Rajkumar ottaa tilanteen haltuun, muttei kerro mulle mitään."

Sukupuoliroolit ovat Nepalissa erittäin voimakkaita. Huomasin että joillekin tapaamilleni ihmisille oli vaikeaa suhtautua minuun tasavertaisena työparina. Esimerkiksi kun suunnittelin lyhytelokuvan tekemistä Deependra ei suostunut luovuttamaan videokameraa. Hän näytti sen minulle ja sanoi että pyydä tarvittaessa. Sitten hän häipyikin toiselle puolelle vuorta joten en voinut sitä häneltä pyytää, koska puhelin ei toiminut. Nuoresta iästään huolimatta hän on ylentynyt sosiaalisessa verkostossa korkealle ja uskon että näin toimiessaan häntä velvoitti oma roolinsa yhtenä yhteisönsä johtajista. Deependra oli myös käsikirjoittaja/ohjaaja heidän tekemässään elokuvassa, joka kertoi vuoristeiden vaarallisuudesta ja uuden tarpeellisen autotien rakentamisesta. (Tällainen hanke onkin käynnissä, ja sain tietää että armeija on ratkaisevassa osassa autoteiden rakentamisessa.)

Hän on korkeassa asemassa kyläyhteisössä, enkä osannut aluksi ehkä osoittaa riittävästi kunnioitusta. Hän ei pukeutunut perinnevaatteisiin ja vaikutti kovin nuorelta, joten en tajunnut hänen olevan vastuullisissa tehtävissä omassa yhteisössään. Minua ärsytti koska minusta tuntui että hän odotti alistuvaa riippuvuutta. Kuinka vähän ymmärsinkään sukupuoliroolien asettamia odotuksia!

Naiset ovat perinteisesti miehiensä ja yhteisönsä palvelijoita, ja minun itsenäinen seikkailijanaisten roolini saattoi olla tälle järjestelmälle mahdollinen uhka tai ainakin järkytys. Ryhmän nuoret naiset tulivat minulle Hatsinjassa oloni aikana erityisen läheisiksi! Ne muutamat englantia osaavat henkilöt olivat miehiä, joten jos halusimme kommunikoida tulkin välityksellä, oli se aina mies. Etenkin Kalpana ja Manisa ilmaisivat harmistuksensa, ettemme voineet keskustella enempää tai syvemmin. Se oli molemminpuolista.

Ensimmäisenä työpajapäivänä kysyin Deependran tulkkamana Manisalta ja Kalpanalta että miten heidän perheensä suhtautuu teatteriharrastukseen. Deependra jutteli hetken ja kertoi sitten että heidän miehensä hakkaavat heitä, kun naiset ovat paljon poissa kotoa. Deependra antoi minun olla hetken kauhuissani, ennen kuin kertoi vain vitsailleensa.

Ryhmässä oli kaksi vanhempaa miestä Bhanu, eli 'uncle' ja Birkha (loistavan ilmeikäs näyttelijä), joilla ei ollut mitään aiempaa kokemusta teatterista. He tulivat ja menivät miten sattuu, mutta olen iloinen että he halusivat olla mukana ja että he antoivat minulle tilaisuuden opettaa. Uncle halusi välillä johtaa harjoitustilannetta, jonka mielihyvin hyväksyin. Se tarkoitti sitä että hän oli innostunut jostakin ja halusi tehdä samaa harjoitusta yhä uudelleen, koska koki sen hyväksi myös ryhmälle. He olivat molemmat Village development committeeen (paikallinen hallintoelin) jäseniä. Mietin että voisiko V.D.C. olla jatkossa jotenkin tukemassa teatteriryhmän toimintaa? Nytkin saimme käyttää heidän tilojansa harjoituksia varten.

15.4.

Sataa. Olen kuumeessa & poissa koko päivän.

16.4.

Työpaja jatkuu ja se herättää kiinnostusta kylällä. Lapset seuraavat ja 2 miestä on myös tullut sivusta katsomaan. Hyvä! Uteliaisuus herää. Yksi mies jopa osallistui nojaamisharjoitukseen. Kasvot ovella vaihtuvat tiuhaan. Peiliharjoitus, tasapainoharjoitus, juoksukilpailu, tarina.

Kuva 7. V.D.C.n tiloissa hidastettu juoksukilpailu. Kuva: Iika Hartikainen

17.4.12

Tänään itkin koti-ikävää ensimmäistä kertaa. Tein aamugongyota (buddhalainen harjoitus, jossa lausutaan Lotus-sutran otsaketta) ja tuli tosi ahdistava olo -en halunnut olla täällä. Kommunikaatiovaikeudet ovat suuret ja kaipaan suomenkielistä keskustelua - Rajkumarin ja Deependran kanssa voi onneksi puhua englantia, mutta nekin on omilla teillään suurimman osan ajasta. Mietin miksi ihmiset elävät näin? Miksi syödään lattioilta, pissitään mihin sattuu ja heitetään roskat jokeen. Sivistymätöntä! Ennen lähtöä oli usko mennyt niin sanottuun sivistykseen, mutta nyt meni usko luonnontilassa elämiseen. Välillä oon niin vihainen etten tiedä miten päin olisin. Väkivalta ja sairaudet rehoittaa. Tiedän nyt ehkä paremmin mitä tarkoittaa kehitysmaa. Täällä olisi niin paljon työtä, ettei tiedä mistä alottaisi. Nuorissa on kyllä voimaa, mutta haluavatko he jäädä tänne? Kuuma suihku <3 **Sauna**<3 rakkaat ihmiset Suomessa. Tv:tä en kaipaa, mutta seuraa joka on tietoinen ulkoisesta maailmasta. Puhelinyhteys ei toimi täällä, joten viikko pitää vielä viettää "yksin" syöden astioista jotka pestään tuhalla. En kestä enää lasten huu-toa, enkä haisevia mummoja. Joku paha on nostanut mussa päätänsä. Sokeri oksettaa, daal bhaat oksettaa. Yksin oon edes vähän onnellisempi. Nekin hetket on harvinaisia kun ei täällä yksityisyyttä tunneta. **Miten voisin olla parempi tutkija? Miten voisin kerätä tarkemmin tietoa? Mitä voisin täällä opettaa? CHUTTKALI**

Havainto työpajasta

Aamujumppa → Kamal kurkkii + tanssiharkat

→ tauolta marketille ja himaan, keukai keulai taga laina gau-tanssi

Workshopissa tarinan kimpussa, mut jäävätään

Kuva 8. Hatsinjan marketti. Kuva: lika Hartikainen

"Kommunikaatiovaikeudet ovat suuret."

Kylä johon saavuin oli suoraan jostain toisesta, minulle vieraasta maailmasta. Tavat ja ihmiset olivat minulle vieraita, eikä auttanut muu kuin yrittää sopeutua. Pian kuitenkin kulttuuriset erot ja kielimuuri saivat minut suuren ahdingon valtaan, kuten edellisestä päiväkirjamerkinnästä käy ilmi. Toiseuden tunne alkoi jo vaikuttaa työhöni.

Yhteinen kieli määrittää ryhmää perustavanlaatuisella tavalla. Sama on niin pienissä, kuin suurissakin yhteisöissä. Hatsinjassa on oma kielensä, mutta kyläläiset puhuivat onneksi myös nepalia. Ihastuin nepaliin ja sitä opiskelemalla sain syvempää tietoa kulttuurista. Suurista ponnisteluistani huolimatta en oppinut sitä riittävästi voidakseni käydä sujuvaa keskustelua. Ilman yhteistä kieltä ulkopuolisuudentunne korostuu.

Olin lähtiessäni kai kuvitellut että kaikki tulisi olemaan helppoa. En osannut myöskään odottaa että kylissä olisi niin erilaista kuin kaupungissa. Toiseus herättää paljon tunteita ja ajatuksia, koska kaikki aiemmin opittu joutuu äkisti kyseenalaiseksi. Jouduin miettimään mitä olen valmis hyväksymään, sellaistaakin jota en itse tekisi. Näin esimerkiksi monta kertaa kun koiraa potkaistiin. Miten tähän nyt puuttuisi, katselisiko vain, vai pitäisikö potkaista itsekin?

”Täällä olisi niin paljon työtä, ettei tiedä mistä alottaisi.”

Minusta tuntui että minun odotettiin voivan muuttaa kaikki ne asiat, joista kyläläiset kärsivät. Sain kuulla monista vaikeuksista ja sain myös suoria konkreettisiä pyyntöjä tehdä jotakin. Minua pyydettiin esimerkiksi usein kuvaamaan, ja minähän tein työtä käskettyä. Usein minua pyydettiin myös laulamaan etenkin nepalilaisia oppimiani lauluja. Tuntui että ihmisille oli tärkeää, että olin adaptoitunut nepalilaiseen kulttuuriin. Nämä laulu ja tanssituokiot vahvistivat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Säkkijärven polkka oli raju juttu.

Meidän yhteinen nimittäjäamme oli tasavertaisen ihmisarvon tunnustaminen lähtökohdista riippumatta. Ainoa vaan että minä nautin muihin nähden kuitenkin hiukan suurempaa tasa-arvoa. Minulla on enemmän vaihtoehtoja.

18.4.

Kun tultiin takaisin kotiin syömään aama esittelee yhtäkkiä naisen jolla on hammassärkyä! Rakkaus ja viha tätä paikkaa kohtaan kasvaa rinta rinnan.

Minua pidettiin pätevämpänä kuin paikalliset lääkärit. Listasin hoitamiani vaivoja seuraavasti: 2 tikkejä vaativaa haavaa (puhdistus sekä laastareiden ja hoito-ohjeiden antaminen), 2 lihaskipua (toisessa tapauksessa hieroin tiikeribalsamilla ja toiselle annoin särkylääkettä), 1 peppu jossa oli vähän märkiviä paiseita (hoitona istumakylvyt, joissa tilkka antamaani vauvaöljyä), 1 rohtunut huuli (annoin huulirasvaa), 1 hammaskipu (oli si vaatinut kaiketi poiston mutta annoin särkylääkettä), 1 ihottuma (desinfiointi, mitään voidetta ei ollut saatavilla) sekä mahakipu (hoitona maitohappobakteeritabletit).

Jos olisin tajunnut että lääkkeistä ja hoitotarvikkeista on niin akuutti puute, niin olisin ottanut lisää tarpeita mukaan. Jätin sijaisperheelleni laastareita, desinfiointiainetta ja jotain muuta pientä jota satuin kantamaan mukana.

18.4. (Havainto kirjoitettu työpajan aikana)

Valtava tungos koululla, ainakin 50 ihmistä ovella. Koitin esitellä yhen improtekniiikan, huonoin tuloksin -kukaan ei tajunnut, edes Rajkumar. Tarinan jälkeen teatteriharjoitus-sessio, joka oli taas tylsää. Sitten kuvasin koko kylän. Tälläkin hetkellä joku on vierellä - APUA APUA APUA!

En saa olla rauhassa hetkeäkään, kaikkia tekemisiäni seurataan. Koko ajan joku kysyy, joku vierelläni pysyy kasvot ikkunassa ja ulkona seitsemän silmäparia odottaa mua. Ne haluaa mut kokonaan. Ruoka maistuu tuhkalta.

Koska Rajkumar oli vielä paikalla tulkkaamassa uskalsin kokeilla jotain haastavampaa. Nepalissa myöhästyy helposti ja joskus siitä vitsaillaankin. Siksi ajattelin että improvisaatio, jota kutsun nimellä meriselitys voisi olla hauska. Siinä yksi näyttelijä poistuu tilasta ja muut kehittelevät tarinan siitä miksi hän on myöhässä. Näyttelijä kutsutaan tilaan ja pomo alkaa tiedustella syytä myöhästymiseen. Muut näyttelijät avustavat kertomalla tarinaa miimisesti ja myöhästyjä tulkitsee heidän eleistään tarinan.

Masennuin hieman kun impro toimi niin takkuilevasti. Näin jälkeenpäin mietin, että oliko se sittenkään niin vakavaa? Ehkä virhearvioitakin tarvitaan? Tässä se ainakin auttoi siihen että aloin tajuta kuinka vaikean tehtävän edessä olen suunnitelmani kanssa ja aloin tekemään varasuunnitelmaa. Tästä lähtien olisin nimittäin omillani, vailla Rajkumarin tulkkausapua.

19.4.

Lantionpyöriytykset ei oikein menny läpi. Meillä on täysin erilainen teatterikäsitys ja siihen törmään jatkuvasti. En voi kuitenkaan muuta kuin opettaa sitä mitä osaan. Nyt jouuu mun kallis eurooppalainen koulutus todella koetukselle. Köydenvedosta innostuttiin ja tauon jälkeen ryhmä kysyi ”Miten voisimme mahdollisimman nopeasti oppia lahjakkuudestasi?”. Teetätin energian nostatuksen, joka sai hyvää palautetta. Päivä siis päättyi hyvin ja 13 näyttelijää oli sen lopuksi paikalla.

Kuva 9. Hatsinjan teatteriryhmä näyttää mitä he ovat oppineet. Kuva: Iika Hartikainen

Päätin lennosta kokeilla soveltaa energian nostatus -harjoitetta, jonka opin Soile Mäkelän vetämällä perjantai-ilmaisutunneilla. Harjoitus aloitetaan maaten, ikään kuin nollatilasta. Ohjaaja huutaa yksi, jolloin näyttelijät antavat vallan yhdelle impulssille (pieni lihasnykäys)kerrallaan. Kaksi tarkoittaa monia impulsseja samanaikaisesti että niiden voimasta nousee ylös. Kolmen kohdalla kävellään päämäärättömästi ja ohjaajan huuhtaessa neljä, otetaan tiukka suunta mukaan kävelyyn. Viidennessä vaiheessa aletaan tekemään asioita aina yksi liike kerrallaan. Kuudennessa vaiheessa tekeminen muuttuu kaoottiseksi ja hallitsemattomaksi. Seitsemäs vaihe on tärkein, sillä silloin kaikki liike pysähtyy, mutta energia ei saisi laskea tippaakaan vaan mielummin vielä kasvaa.

Tällä harjoituksella halusin osoittaa että lavalle ei ole pakko mennä siviilienergian kanssa, vaan jotain on tapahduttava kun esiintyjä tulee yleisön eteen. Ryhmä piti siitä valtavasti ja se herätti keskustelua. Tämän harjoituksen he halusivat toistaa myös yksilötehtävänä.

Meillä on täysin erilainen teatterikäsitys ja siihen törmään jatkuvasti.

Oli tosi haastavaa tehdä miimistä köydenvetoa, kunnes tajusin laittaa jokaisen parin vetämään huivia. Siitä alkoi syntyä todellista hauskuutta. Kun huivit sitten otettiin pois ja jatkettiin miimisellä köydellä, oli tunnelma jo hyvä ja keskittynyt.

Lantioita vointiin tanssiessa liikutella hyvinkin estottomasti, mutta lonkkanivelten lämmittämiseen se ei tässä kulttuurissa sovi. Päätin jälleen keksiä jonkin energian nostuksen kaltaisen harjoitteen.

20.4.

En saanu nukuttua Kalpanan luona. Päivä alkoi vaisuhkosti. Mua pyydettiin laulamaan ja se toi tosin iloa ja kiitosta. Näyttelijät saapui pikkuhiljaa. Miimi toi jälleen hämmennystä, kukaan (juurikaan) ei ole oma-aloitteinen -kaikki pitää näyttää eteen. Gautam kutsui luokseen ja yllättäin sen luo pitikin lähteä jo kahdelta, joten lopetettiin 2 tuntia etuajassa. Väsyttää ja vituttaa. Huomenna täytyy saada uusi draivi työpajaan. Tunne-ruudut + jähmy → viimein improa!

Miimi toi jälleen hämmennystä, kukaan (juurikaan) ei ole oma-aloitteinen -kaikki pitää näyttää eteen.

On tietenkin vaikea olla oma-aloitteinen jossakin josta ei mitään tiedä. Minusta tuntui että ryhmä opetteli teatteria kuin tanssia. Loistavia tanssijoita he kaikki olivatkin.

Yritin joka välissä tehdä joitain pieniä miimisiä toimintoja. Pikkuhiljaa ajatus näkymättömästä ympäristöstä ja esineistä tuli tutummaksi.

21.4. TOLPA

Malika Botan reissu olikin mielenkiintoinen. Ei motskaria, vaan 3 tuntia vuorilla kiipeilyä. Matkalla jo selvisi että Sandes haluaisi Suomeen. Tanssin hääväelle 30 asteen helteessä. Kuvien ottamisesta ei tarvinnut "huolehtia" Perillä tajusin että kyseessä oli naimakaupat. Sulhon kuullessa että oon naimisissa oli viha, katkeruus, ja pettymys niin suuri että molempien silmät pullisteli. Sandes "tarjosi" Dolfin viinaa ja tupakkaa. Sitten se meni känniin todella nopeasti & oli todella aggressiivisen oloinen. Jossain kohtaa pelkäsin että se lyö mua. Hirveetä käskytystä! Häpesin sen puolesta. En saanu nukuttua kunnolla kovalla lattialla karpästen kiusatessa ja näin haikeita unia, niin kuin toissa yönäkin lapsuuden smurffikekseistä. Työpaja oli hämmentävä tänään. Tunneruudukko oli tosi hyvä & se sai Raneelta hyvää palautetta. Jähmy taas ei auennut, eikä hahmojen

luominen. Kukaan ei käytä omaa luovuuttaan, vaan kopioi ja tänään myös todettiin yhteisesti että kielimuuri on valtava. Huomenna sitten häihin temppelille työpajan jälkeen. Toivon että olisi tähän asti paras työpaja. <3 Chuttkali

Tunneruudukosta on erilaisia muunnelmia. Perusperiaate on se että lattia, tai tässä tapauksessa maa jaetaan neljään osaan. Jokainen osio edustaa perustunteita; rakkaus ilo, suru ja pelko (joskus myös seksuaalisuus). Näyttelijät ilmaisevat vapaasti kutakin tunnetta liikkuessaan ruudukolla.

Tunteiden näyttäminen ei taida olla nepalilaisessa kulttuurissa ihan niin vapaata kuin vaikka Suomessa. Pian ruudukosta kuitenkin innostuttiin ja vanhemmat miehet vaativat että se toistetaan vielä yksilöharjoituksena. Tunteiden näyttäminen on myös luottamuksen osoitus ja tämä harjoitus varmasti lähensi meitä.

Romanttinen rakkaus ja elämänkumppanuus (jibansathi) ovat suhteellisen uusia käsitteitä Nepalissa. Avioliitot ovat sopimuskysymyksiä, joten oli varmasti varsin luontevaa naittaa minua. Naisia on myös pakotettu menemään naimisiin. Minua ei kuitenkaan kastini vuoksi voisi pakottaa.

Tässä kohtaa väistämättä tulee ehkä mieleen viime aikoina Aasiassa ilmitulleet julmat raiskaukset. Naisten status on ollut sama kuin eläimen ja asenteet istuvat lujassa. Se että nämä tapaukset tulevat ylipäänsä esiin voi kertoa siitä että kulttuurinen vallankumous on käynnissä.

22.4.12

2 oli ajoissa tänään. Lämpö ja purukumimiini (turha). 6 ihmistä oli paikalla niin aloitettiin 7 up ja taputusrinki. Ne oli molemmat hauskoja ja avautui nopeasti. Sitten treenattiin Kecakia, josta pidettiin myöskin. Tauko 12-13 & palatessani vain 3 oli jäljellä. Odotettiin hetki & 3 aamupäivällä poissaollutta saapui. Improsin heille kohtauksen eteen, jonka kaikki toistivat & sitten vielä toisessa skenaariossa. Harmittaa kun Ranee ja Deependra ei ollut paikalla, koska päivä oli tavallaan parempi kuin eilen. -Ainakin lähempänä improa. Näytelmää ei voida treenata, koska ihmisiä puuttuu. Huomenna pidän putkeen koko päivän, koska on vika kerta. Jaan ehkä todistukset? Väsyttää kovin. Iloitsen kun sain tänään lasillisen tuoretta maitoa. Lähdön kynnyksellä hämillinen olo -tässäkö tämä olikin? <3 CHUTTKALI

*Kuva 10. Perhe, joka siirtyi asumaan keittiöön antaakseen huoneen Rajkumarille ja minulle. Vasemmalta oikealle: Ratan, Nirmala, Dharmindra, Belledebby, Sabita, Bimala
Kuva: Iika Hartikainen*

Kecak on Balilainen esitysmuoto, jonka opin Jouni Piekkarilta. Siihen kuuluu suulla imitoitavia soitinten äännähdyksiä ja yhdessä toistettavia liikesarjoja. Kecak esityksissä esiintyy usein Hanuman, joka on hinduille tuttu jumala. Ajatus Hanumanin tanssista innosti ja teimme pienellä ryhmällä lyhyttä sarjaa.

Esittelin improvisaatiotekniikan, jossa on mahdollista käyttää tunneruudukkoa hyväksi. Valitsimme miljöön, jossa kohtaaminen tapahtuu ja määrittelimme siellä oleville esineille tietyn tunnetilan. Esinettä koskiessa kyseinen tunne herää ja vaikuttaa kohtaukseen. Improsin malliksi kohtauksen eteen ja ehdotin että joku muu voisi kokeilla samaa jos-akin toisessa skenaariossa. He halusivat kuitenkin toistaa täsmälleen saman jonka olivat nähneet.

Vaikka vaihdoin paikkaa ja tunnetiloja, ryhmä oli valmis toistamaan vain sen mitä olivat nähneet. Harjoitus toi onnistumisenkokemuksia siitäkin huolimatta, että se toteutui toisin kuin olin suunnitellut.

23.4.

Viimeinen yö Hatsinjassa... Minkähänlaisia unia tulee? Tuli ylensyötyä, joten toivottavasti ei painajaisia. Olen oppinut että tässä kulttuurissa ihmiset hymyilevät kun he itkevät. -Vika päivä keräsi yli 10 osallistujaa. Kurssi sai kiitosta & he halusivat myös tietää mitä minä olen oppinut. Janak ja Manisha sanoivat että he ovat vakavia, koska ovat kiintyneet minuun. Köyhä pelkää unohdusta. Mietin että mun on pystyttävä täyttämään lupaukseni; että lähetän valokuvia & että palaan vielä, enkä unohda heitä. Mäkin olen vakavana. En ole niin helpottunut lähdön kynnyksellä, kuin kuvittelin. Joelaxmissa on jotain todella katkeraa. Gauri lähtee mun mukaan & sekin vähän mietityttää, että miten se vaikuttaa... Uskoa täytyy olla loppuun asti! Niistä pölyiseen sukkaan ja toivon onnellisempia päiviä kaikille. <3 CHUTTKALI

Iloitsin että ryhmää kiinnosti tietää myös se mitä minä olin oppinut. Vastasin oppineeni tanssia ja laulua, mutta ennen kaikkia opin siitä minkälainen ohjaaja olen.

Ystävyys saattoi olla työpajan suurin voitto. Ystävyys, ja se että teimme jotakin yhdessä. Se, että kommunikaatiovaikeuksista huolimatta keksimme tapoja kohdata ja kertoa itsestämme lisää.

Vaikeuksista huolimatta en ollut helpottunut lähdöstä, koska olin ystäväystynyt monen kanssa. Kahden viikon aikana olin ehtinyt tutustua ryhmään ja "sijaisperheeseen" erikoisen läheisellä tavalla. Pärjäämiseni kylässä riippui tyystin heistä!

Workshopin lähetessä loppuaan sain yhä useammin vastata aionko palata vielä. Mietin hyvin tarkkaan mitä uskaltaisin vastata. Tietenkin haluaisin, mutta... Onko minun mahdollista palata? Mikä voisi olla esteenä? Kuinka voisin olla palaamatta? Mitä minulta odotetaan tai mitä itse odottaisin paluultani? Jumlassa on täydelliset kehittymisen mahdollisuudet ja minua kiinnostaa tietää kuinka sivistys sitä kohtelee.

24.4.12

Ei mitään unia viimeisenä yönä. Lähes 11 tunnin vuoritrekin jälkeen pääsin hotellissa kuumaan suihkuun! Huomenna haluan rohkaista Dipendraa ja Raneeta jatkamaan ponnisteluja ryhmän kanssa. N-M-H-R-K <3:i

Kysyin Deependralta aikovatko he vielä tehdä filmejä, enkä saanut oikein suoraa vastausta. Annoin heille kuitenkin ohjeet taikalamppu-metodiin. Lähetin Suomeen palatvani myös englanninkielistä materiaalia kameranäyttelemiseen liittyen. En tiedä ovatko he kuvanneet.

25.4.

Kadulla törmättiin Deependran (ja monen muun) entiseen opettajaan Harisararamiin, joka heti tarjosi työtä englannin kielen opettajana 25 000rp kuukausipalkalla majoitukseen. Huomenna menen antamaan yhden oppitunnin Boarding schooliin & nauhoitan ääntämystä koneelle. Monesti on käynyt niin että joku sanoo 'Hei lika, Madu kutsuu' -tai 'lika -äiti kutsuu' mä en kuule mitään! Ehkä Nepali on niin yhteisöllinen, että osa viesteistä kulkee lähes alitajuisena. Niinkin on käynyt että joku julkilausuu ajatukseni, tai saapuu paikalle juuri oikealla hetkellä. Toivon todella olevani huomenna Kathmandussa, vaikka tiedän että siellä odottaa taas uudet haasteet. Pitkästä aikaa tekee mieli katsoa telkkaria. Venaan sähköä. <3:i

Ajatuksia Boarding schoolista

Nukuin pommiin, mutta Harisararam tuli noutamaan. Kovasti se puhutti mua jäämään/palaamaan/tulemaan vuodeksi tai kahdeksi. Se todella välittää oppilaistaan ja ajattelee niiden parasta. Luokka oli todella mukava! Lauloin pyynnöstä englanninkielisen laulun & nuoret innostuivat Stand by mestä! Heissä oli paljon potentiaalia, mutta koulun resurssit ovat todella heikot. Tunnin jälkeen yritin lähteä pakkaamaan, mutta Teachers tea stallista mut haettiin vielä toiselle tunnille. En usko että siellä on mitään osallistavaa opetusta. Onko oppilaat mukavia, koska he on kurissa kasvatettu? Harisararam improvisoi laulun siitä, kun hän tapasi mut tullessani kaupunkiin & toivoi kohtaavansa uudestaan. Hän painoi piirteeni mieleen & sitten bazaarin sillalta hän löysi minut. Luulen että oppilailla oli vain kahden tunnin koulupäivä, tai sit tuli ruokis. Tietokonetta en nähnyt missään. Pojat pelaa futista piikkilanka-aidan luona.

<3: Harisawa

Sanoin suoraan Harisowalle etten yhtään tiedä voinko ottaa paikkaa vastaan. Kieltämättä kiinnostava tarjous, joka mahdollistaisi helpommin myös jatkotyöskentelyn Hattinjan ryhmän kanssa.

Ystävyys ja suhteiden luominen tuntuu olevan tärkeää. Mitä ystävyys tarkoittaa? Velvoittaako se? Mihin? Miten voin tulla tuon sanan arvoiseksi säästelemättä omaa elämäni.

2 päivää lähtöni jälkeen banda sulki bussi- ja lentoliikenteen Jumlassa. Epäuskoisena luin lehdistä Kathmandussa kuinka muutoinkin jo niin eristyksissä oleva alue suljetaan kaikelta liikenteeltä. Onneksi kuulin huhuja tulevasta lakosta ja pysyin aikataulussani, vaikka lähtömme viivästyikin.

6 Mitä opin teatteri-ilmaisunohjaajan työstä

Olin päättänyt opettaa improa ja siinä pysyin loppuun asti, vaikka osa suunnitelmista muuttui matkalla. Koin epäonnistuneeni työsuunnitelman toteutumisessa. En silti koe, että työpaja epäonnistui, vaikka omat odotukseni eivät täyttyneetkään.

Minuun kohdistui kovia odotuksia; että ryhtyisin vaimoksi, että ryhtyisin englannin kielen opettajaksi, lääkäriksi, teatteriryhmän ohjaajaksi, isosiskoksi, Hatsinjan äänitorveksi.

Teatteri-ilmaisunohjaajan työ on joskus paljon muuta kuin sitä varsinaista esim. taiteellista työtä. Olemme ihmisten luona taiteilijoina, opettajina, mahdollistajina, neuvonantajina, mutta joskus myös vain kuuntelijoina, tai miksei vaikka läheisinä.

Tähän törmään työssäni jatkuvasti, esim. lastenryhmissä on tärkeää havaita mahdolliset ongelmat ja reagoida nopeasti. Teatteri-ilmaisunohjaaja voi olla se, joka huomaa lapsen päihteiden käytön tai syömishäiriöt. Useimmiten se on kuitenkin sitä, että kiusattua lohdutetaan.

Oma menestykseni elämässä (onnellisuus) on suoraan verrannollinen tukijoihini määrään. Eikö velvollisuuteni ole silloin tukea muita parhaan kykyni mukaan?

Moni projekti vaatii paljon erilaista paneutumista ja esivalmistelua ennen sitä varsinaista työtä. Nepalín kokemuksen jälkeen sanoisin, että etenkin vaihto-ohjelmat ulkomaille vaativat pitkäjänteistä työtä. Tuo viettämäni kolme kuukautta tuntui liian lyhyeltä ajalta. Jotta voisimme molemmin puolin saada parhaan hyödyn toistemme osaamisesta, tulisi tällaisten projektien jatkua.

7 Jatkoa yhteistyölle

Ennen lähtöäni vierailin Tinfossa ja sain heiltä hyviä vinkkejä mukaan vietäviksi näytelmiksi, joita minulta oli pyydetty. Yksi näistä näytelmistä oli Hanna Helavuoren suosittelema Anna-Liisa ja siitä työparini Rajkumar Pudasaini innostui. Hän oli ehtinyt lukemaan sen ennen Jumlaan lähtöämme. Tuon onnettoman bussimatkan aikana hahmotelimme yhteisen projektin raameja ja keskustelimme näytelmästä.

7.5.12

Olin Gurukulin uudella toimistolla yötä ja aamulla törmäsin Sunil Pokhareliin. Tuntui kuin oisi nähnyt aaveen. Haluan siltä haastattelun -täytyy valmistella se hyvin. Rajkumar on ihan tosissaan Anna-Liisan suhteen ja mua alkoi myös kiinnostamaan. Yhteistyö ja etenkin tiedonkulku vielä mietityttää...

Sunil alkoi olla mielessäni jo myyttinen henkilö ja hämmästyin nähdessäni hänet elävänä edessäni. Hänessä oli mahtavaa karismaa, ja hänellä oli lämmin hymy. Näin Sunilin vielä kerran sen jälkeen ja hän kutsui minut kotiinsa haastattelua varten. Valitettavasti tuli taas lakko, ja liikenne ei pysähtyi. Sitten pitikin lähteä paluumatkalle, ja haastattelu jäi tekemättä.

Rajkumarin kanssa tapasimme vielä useasti, koska hän pyysi minua ohjaamaan Shaillee teatteriin. Harjoitusten ohella suunnittelimme tulevaa.

Tiedonkulku mietityttää edelleen... Nepal tuntuu olevan hyvin hyvin kaukana. Haluan myös olla varma siitä, että saan yhteistyökumppaneiltani luotettavaa tietoa.

10.5.12

Eilen käytiin lähetystössä ja juteltiin Anna-Liisasta. Ehkä sieltä saa jotain tukea.

Suomen suurlähetystöllä on budjetti kulttuuria varten, mutta se on vain joitain satoja euroja. (He lupasivat antaa apua tiedotuksessa.) Kasaan parhaillani työryhmää ja karitoitan apurahamahdollisuuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön taideyksikkö tukee kulttuurivientiä. Yritän tämän kanavan kautta ensin. Toinen mahdollinen rahoituskanava voisi olla Taiteen keskustoimikunta. Vaikka kansainvälistä yhteistyötä pyritään tukemaan, ei apurahan saanti tule olemaan helppoa

Suuri haaveeni on saada Marjo Leinonen mukaan, koska haluaisin kertoa Anna-Liisan tarinan musiikin keinoin. Tutustuin matkallani myös muusikoihin, ja olisi mahtavaa saada mukaan nepalilaisia perinnesoittimia.

.

Kontaktihenkilöni Jeebesh Rayamaji on parhaillaan aloittelemassa käännöstyötä englannista nepaliksi. Olen ollut saanut neuvoja Agency of Northista Vili Maunulalta. Oikeuksien kanssa oli jotain ongelmia koska Steve Stone (englannintaja) on kuollut, eikä perikuntaa saatu tavoitettua. Joka tapauksessa lupa käännökselle on jo saatu, ja Anna-Liisa taittuu parhaillaan nepaliksi.

Haaveillessani yhteistyöstä ajattelin, että olisi mahtavaa saada vaikka kutsu esiintymään Aarohanille (kun uudet tilat löytyvät). Siinä kävikin toisin päin. Minut on nimetty organisoimaan projektiamme täällä Suomen päässä. Tuntuu että minuun kohdistuu kovia odotuksia.

Suuri unelmamme on maidemme välinen vaihto; nepalilainen ryhmä vierailisi Suomessa, ja me omalla vastineellamme Nepalissa.

Projekti tuntuu haastavalta ja työläältä. Sitä on myös teatteri-ilmaisunohjaajan työ. Epävarmuutta täytyy sietää aivan loppuun asti, eikä siltikään ole takeita siitä, että projekti tulisi tehtyä onnellisesti loppuun saakka.

8 Loppupäätelmä

Globalistuvassa maailmassa emme voi enää ajatella olevamme erillisiä toisista. Tapahumat toisella puolen maailmaa vaikuttavat myös meidän todellisuuteemme, halusimme tai emme.

Pentti Saarikoski kirjoittaa kokoelmateoksessa Jäädytetyt Saatavat (1965) maailmankatsomuksen rakentumisesta:

Harhailin hajamielisesti, en tiennyt mitä etsin: kontakteja muihin ihmisiin, yhteyksiä, puhekumppaneita, sellaista maailmankatsomusta, joka tekisi vastaankulkijoista ja ohikulkijoista joko minun tovereitani tai minun vastustajiani...Siitä mihin suuntaan maailma tulee kehittymään, on kyettävä luomaan jonkinlainen käsitys, jotta voisi ylipäättään millään tavoin arvostella nykyistä maailmaa, sen laitoksia, sen aatteita, sen tapoja... Maailmankatsomusta ei toisin sanoen voi ajatella

rakentaa; se rakentuu ihmiseen. Hän liittyy kollektiiviin, joukkoon, joka ajattelee hänen puolestaan, ja jonka kanssa hän ajattelee; maailmankatsomus on kollektiivisen työn tulos. (Saarikoski 1965, s.84)

Tärkeämpää kuin vastustajiemme nimeäminen on liittoutuminen myös sellaisten ihmisten kanssa, jotka ajattelevat toisin kuin me itse. Siksi teatteri-ilmaisunohjaajan tulisi tehdä töitä mahdollisimman monenlaisten ihmisten kanssa, ja siksi työ pysyy alati muuttuvana, ja kiinnostavana.

Juuri maailmankatsomuksella on merkittävä vaikutus siihen millaisia ihmisenä olemme. Sen kanssa myös teatteri-ilmaisunohjaajat työtään tekevät. Se liittyy ryhmän dynamiikkaan, taiteelliseen työhömmme ja eetokseemme.

Juha Hurmeen mukaan (luento 8.10. 2011) teatterin tekijän on oltava tietoinen ajassa liikkuvista ilmiöistä ja vielä enemmän, meillä on oltava siitä mielipide.

Minä olen sitä mieltä, että maailma on amerikkalaistumassa. Populäärikulttuuria ja Coca colaa saa jo ”maailman katoltakin”. Jos vain on mahdollista esittää suomalaista näytelmää Nepalissa, on se mielestäni kulttuuriteko.

Työharjoitteluni aikana jouduin tarkistamaan omia käsityksiäni, ennakkoluulojani ja ajatuksiani tämän päivän maailmasta ja tehtävästäni siinä. Omani ja Nepalilaisen teatteriryhmän maailmankuva poikkesi suuresti toisistaan ja juuri siitä syystä ainakin omani taas rikastui hieman.

Minua on rohkaissut ja inspiroinut niin hyvinä, kuin vaikeinakin hetkinä Daisaku Ikeda (SGIn puheenjohtaja ja moninkertainen kunniatohtori):

Let's challenge ourselves to be better today
than what we were yesterday, even if it's just one single step!
It is through making a constant effort to improve
that our lives will certainly shine with victory.
(Ikeda 2012)

Askel kerrallaan opin enemmän itsestäni ja työstäni. Minulla on aina lisää opittavaa ja koettavaa. Ihmisten kanssa yhdessä työskennellessäni haluan antaa parastani. Aina se ei onnistu, mutta sitä kovemmin yritän löytää yhteyden toisiin ihmisiin.

Kohtaamalla toisemme ja verkostoituessamme pidämme yllä toivoa, joka muuttaa maailmaa.

Monen kohtaamani ihmisen suurin pelko oli että heidät unohdetaan.

Ehkä en voi poistaa köyhyyttä maailmasta, mutta voin ottaa sen pienen askeleen joka päivä. Ihmisillä on valta unelmoida!

Mitä siis yksinäinen teatteri-ilmaisunohjaaja voisi tehdä?

Aloittaa.

Tie on auki.

Kuva 11. Matkalla Malika Botasta Hatsinjaan. Kuva: Sandes Gautam.

Lähteet

Hurme Juha 8.10.2011. luento Metropolia Ammattikorkeakoulussa

Ikedai Daisaku, 31.3.2012, Tokyo, Seikyo Shimbun

Saarikoski Pentti 1965. Jäädetyt saatavat. Jyväskylä: Gummerus

Sharma Chandra Prakash 1997. Visit Nepal -A guide manual. Kathmandu:
Mrs. Madhuri Sharma

Subedi Abhi 2006. Nepali theatre as I see it. Kathmandu: Aarohan Gurukul

Lista opetussuunnitelmani leikeistä ja harjotteista

Samurai: viesti kulkee leikkijöiden välillä näkymättömän miekan iskulla. Impulsin antaja nostaa miekan pystyyn ja sanoo HAI. Vieressä seisovat vetävät omat näkymättömät miekkansa edellisen vatsan kohdalle. Viesti etenee rytmisesti.

7-up: viesti kulkee ympyrässä vetämällä käsi sydämen päälle. Samalla laskeaan englanniksi numeroita. Seitsemännön leikkijän on laitettava käsi pään päälle. Suuntaa saa vaihtaa.

Taputusrinki: taputtamalla annetaan impulssi eteenpäin.

Wish boing bäng: edellisten kaltainen viesti rinki, jossa impulssi laitetaan eteenpäin käyttämällä koko kehoa. Samalla sanotaan wish. Impulssi muuttaa suuntaa, kun tekee käsillä estävän eleen ja sanoo boing. Impulssin voi lähettää vastapäätä rinkiä muodostamalla käsistä pyssyn ja sanomalla bäng.

Bibedibibedibop: yksi on keskellä ja muut muodostavat piirin hänen ympärilleen. Keskellä oleva osoittaa sattuman varaisesti jotakuta ja sanoo bibedibibedibob. Toisen on ehdittävä sanomaan bob ennen kuin lause sanotaan loppuun. Jos myöhästyy, joutuu (pääsee) itse keskelle. Leikkiin voi ottaa asteittain mukaan erilaisia tehtäviä. Tällöin koko ryhmä opettelee miten tehdään lentokone, apina tai vaikka suihku. Jos tehtävää ei ehdi suorittaa määräajassa tai tekee virheen, pääsee taas keskelle.

Miimin köysi: näyttelijät vetävät näkymätöntä köyttä, voidaan muunnella niin, että pyydystetään hevosta tai ollaan köydenvetoa jne.

Miimin kivi: heitetään näkymätön kivi. Tutkitaan, kuinka katse auttaa miimisten asioiden, tai tilan ja ajan luomisessa, voidaan myös vierittää parityönä isoa raskasta kiveä.

Miimin lautta: astutaan kuvitteelliselle lautalle, jota ohjataan kepin avulla, tutkitaan mitä kehossa tapahtuu kun painopiste muuttuu.

Miimin purukumi: näkymätön purukumi tarttuu, harjoitellaan katseen ja kehon yhteistyötä

Hidastettu juoksukilpailu: mielikuva- ja liikelaatuharjoitus

Lahjarinki: asetutaan ringiin. Jokainen penkoo ringin keskellä olevasta näkymättömästä kasasta lahjan, jonka antaa vierustoverilleen. Hän kiittää ja antaa lahjan seuraavalle.

Esikuvaeläin: valitaan eläin joka toimii esikuvana hahmolle. Hahmo omaksuu jotain eläimen ominaisuuksista.

Minä olen puu: yksi näyttelijä aloittaa ottamalla asennon, ja sanomalla minä olen puu. Yksi kerrallaan kuvaan liittyy lisää näyttelijöitä saman kuvan osaksi. Minä olen aurinko, minä olen lehti ja niin edelleen. Kun kuva on valmis ensiksi mennyt saa valita kuka kuvaan jää, ja siitä rakentuu taas uusi kuva.

Jähmy: näyttelijät muodostavat rivin selin yleisöön. Yksi näyttelijöistä kääntyy, ja alkaa tekemään jotakin toimintoa. Leikin vetäjä huutaa jähmy, jolloin näyttelijä jähmettyy paikoilleen. Rivistä tulee seuraava, joka katsoo hetken kuvaa ja määrittelee sitten tilanteen uudelleen aloittamalla jonkin asennosta mieleen tulevan toiminnan.

Improvisoitut kohtaukset: ryhmä saa päättää kuka kohtauksessa on, ja missä se tapahtuu. Pyritään muodostamaan jonkinlainen alku, keskikohta ja loppu.

Työpajan runko

3.4.12	⑧ DAY WORKSHOP ON <u>IMPROV</u>	
DAY 1	TALKING ON BASICS, HOPES & EXPECTATIONS AGREEMENT ON WORKING METHODS & TIME RULES	
DAY 2	TALKING ON ACTING, GAMES, EXERCISES	
DAY 3	IMPROV METHODS → USING WHAT WE HAVE LEARNED, DISCUSSION	
DAY 4	IMPROVISING STORIES ON TOPICS ARISING FROM THE GROUP BEG. MID. END.	
DAY 5	MORE METHODS & EXERCISES, TALKING ON AWARENESS	
DAY 6	(TALKING ABOUT ~~ON~~ FILMING) / 1 EYE! EVENING SHOWS & PRACTISE <small>TALK ON TURNING POINT</small>	
DAY 7	(FILMING DAY IN GROUPS)	
DAY 8	END OF COURSE / EVENING SHOW	
♀	CREATING ATMOSPHERES, REFLECTIONS OF THE MOMENT, SHOWING INTENTIONS	
?	KECAK	HELP FROM THE GROUP MEMBERS PARTICIPATION
☆	PREPARING THE SPACE	
— " —	THE BODY	
— " —	THE MIND	
→	— " —	THE AUDIENCE WHEN SHOW-TIME
☆	ENDINGS	☆ SMALL VICTORIES